ایران میزبان بزرگ‌ترین سفر معنوی جهان می‌شود

روایت خدمت در جاده‌های عشق؛ از مهران تا چذابه

گروه استان‌ها | میلیون‌ها زائر در روزهای منتهی به اربعین بار دیگر کوله‌بار سفر می‌بندند و از مرزهای غربی و جنوبی کشور راهی کربلا می‌شوند؛ سفری که تنها یک زیارت نیست بلکه بزرگ‌ترین عملیات مردمی، خدماتی و مدیریتی کشور را نیز رقم می‌زند. از نام‌نویسی در سامانه سماح و استقرار هزاران موکب گرفته تا آماده‌باش بیمارستان‌ها، ناوگان حمل و نقل و نیروهای امدادی همه‌چیز مهیای میزبانی از عاشقانی است که مقصدشان حرم سیدالشهدا(ع) است.

هنوز خورشید کاملاً از افق بالا نیامده که جاده‌های منتهی به غرب کشور بیشتر از هر زمان دیگری در سال با ازدحام روبه‌رو می‌شوند، اتوبوس‌هایی که یکی پس از دیگری از شهرهای دور و نزدیک حرکت می‌کنند، خودروهای شخصی که پرچم «یا حسین(ع)» روی شیشه‌هایشان نقش بسته و زائرانی که با کوله‌ای سبک اما دلی سرشار از شوق، راهی سفری می‌شوند که برای بسیاری آرزوی یک سال انتظار است. مقصد، فقط یک شهر نیست؛ مقصد قراری است که قرن‌هاست عاشقان امام حسین(ع) با آن زندگی می‌کنند. در این روزها، مرزهای مهران، شلمچه، چذابه، خسروی، باشماق و تمرچین دیگر تنها گذرگاه‌های جغرافیایی نیستند؛ آن‌ها به دروازه‌های بزرگ‌ترین اجتماع مذهبی جهان تبدیل می‌شوند و میلیون‌ها ایرانی از همین مرزها عبور می‌کنند تا خود را به جاده نجف-کربلا برسانند؛ مسیری که هر سال، صحنه جلوه‌ای بی‌بدیل از همدلی، ایثار، میهمان‌نوازی و مشارکت مردمی است.

پیاده‌روی اربعین، امروز دیگر تنها یک آیین مذهبی نیست؛ رویدادی جهانی است که ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، امنیتی و خدماتی آن هر سال گسترده‌تر می‌شود و مدیریت عبور میلیون‌ها زائر، تأمین امنیت، ارائه خدمات درمانی، حمل و نقل، اسکان و تغذیه، نیازمند هماهنگی ده‌ها دستگاه اجرایی است؛ هماهنگی‌ای که از هفته‌ها پیش از آغاز موج سفرها کلید می‌خورد. اگرچه ریشه این آیین به نخستین سال‌های پس از واقعه عاشورا بازمی‌گردد و در منابع تاریخی از حضور جابر بن عبدالله انصاری در اربعین حسینی یاد شده است، اما شکل گسترده و امروزی این راهپیمایی پس از سقوط رژیم بعث عراق و از سال ۱۳۸۳ آغاز شد. اکنون اربعین به بزرگ‌ترین گردهمایی سالانه مذهبی جهان تبدیل شده، رویدادی که میلیون‌ها انسان از ده‌ها کشور را در یک مسیر و با یک مقصد گرد هم می‌آورد.

امسال نیز ستاد مرکزی اربعین سوم مرداد را آغاز رسمی عملیات اربعین اعلام کرد؛ عملیاتی که سیاست اصلی آن به گفته مسئولان بر سه محور «سفر ایمن، سفر آسان و سفر کم‌هزینه» استوار شده است، بر همین اساس همه زائران موظف هستند پیش از سفر در سامانه سماح ثبت‌نام کنند تا برنامه‌ریزی خدمات رفاهی، درمانی، امنیتی و بیمه‌ای بر اساس اطلاعات دقیق آنان انجام شود.

نخستین گام انتخاب مسیر درست است

مسئولان ستاد مرکزی اربعین تأکید کرده‌اند بسیاری از خدمات از جمله بیمه سفر تنها برای زائرانی قابل ارائه است که اطلاعات خود را در این سامانه ثبت کرده باشند و همچنین زائران باید کارت شناسایی صادر شده از سامانه را چاپ کرده و در تمام طول سفر همراه داشته باشند. این کارت، علاوه بر تسهیل ارائه خدمات، در مواقع اضطراری نیز نقش مهمی در شناسایی افراد خواهد داشت. آمارها نیز از آغاز پرقدرت موج سفرهای اربعین حکایت دارد و بر اساس اعلام وزیر کشور تا روز هفتم مرداد بیش از ۲میلیون نفر در سامانه سماح نام‌نویسی کرده‌اند و صدها هزار نفر نیز از مرزهای رسمی کشور خارج شده‌اند و همزمان ۲۲ دستگاه اجرایی کشور به حالت آماده‌باش درآمده‌اند تا خدمات مورد نیاز زائران را بدون وقفه ارائه دهند. در کنار دستگاه‌های اجرایی، هزاران موکب مردمی نیز ستون اصلی خدمت‌رسانی به زائران هستند؛ موکب‌هایی که بخشی از آن‌ها در داخل کشور و بخش دیگری در خاک عراق مستقر شده‌اند و خدماتی همچون اسکان، تغذیه، استراحت، خدمات فرهنگی و امدادی را به صورت شبانه‌روزی ارائه می‌کنند. این شبکه گسترده مردمی یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های اربعین است؛ جایی که خدمت رنگی از عشق می‌گیرد و میزبان و میهمان هر دو خود را زائر می‌دانند.

اما نخستین گام این سفر، انتخاب مسیر مناسب است و در این ارتباط مسئولان بارها از زائران خواسته‌اند تنها مرز مهران را انتخاب نکنند و با توجه به محل سکونت خود از ظرفیت سایر مرزهای رسمی نیز استفاده کنند تا بار ترافیکی میان گذرگاه‌های مختلف توزیع شود.

ارائه خدمات درمانی در ۶ مرز رسمی

در همین راستا، رئیس سازمان اورژانس کشور اعلام کرده است هر ۶ مرز رسمی کشور شامل تمرچین، باشماق، خسروی، مهران، چذابه و شلمچه زیر پوشش کامل خدمات بهداشتی و درمانی قرار دارند. برای این منظور، ۱۱۸ بیمارستان، صدها پایگاه اورژانس، ده‌ها اتوبوس آمبولانس، آمبولانس و موتورلانس در آماده‌باش کامل قرار گرفته‌اند تا در صورت نیاز، خدمات درمانی را در کوتاه‌ترین زمان ممکن به زائران ارائه کنند. در کنار این ۶ مرز امسال مرزهای سومار و چیلات نیز به صورت محدود و در برخی ساعات برای تردد زائران استان‌های همجوار فعال خواهند شد؛ اقدامی که با هدف کاهش تراکم در گذرگاه‌های اصلی و توزیع متوازن زائران انجام شده است. از سوی دیگر توافق ایران و عراق درباره حذف ویزا برای زائران اربعین روند سفر را ساده‌تر کرده است. زائران تنها با داشتن گذرنامه معتبر می‌توانند وارد خاک عراق شوند و هزینه‌ای بابت ویزا پرداخت نمی‌کنند با این حال، داشتن گذرنامه با حداقل ۶ ماه اعتبار همچنان از مهم‌ترین الزامات سفر است و مسئولان از متقاضیان خواسته‌اند تمدید یا دریافت گذرنامه را به روزهای پایانی موکول نکنند.

اربعین هر سال آزمونی بزرگ برای ظرفیت‌های خدماتی کشور است؛ آزمونی که موفقیت آن نه فقط به امکانات دولتی، بلکه به همکاری مردم، نظم زائران و مشارکت هزاران خادم گمنام وابسته است و در روزهایی که میلیون‌ها نفر همزمان راهی یک مقصد مشترک می‌شوند، کوچک‌ترین هماهنگی می‌تواند از بروز مشکلات بزرگ جلوگیری کند و هر توصیه‌ای که جدی گرفته شود، امنیت و آرامش این سفر معنوی را افزایش خواهد داد.

زائران توصیه‌های بهداشتی را جدی بگیرند

وقتی نخستین قدم‌های زائران در جاده نجف به کربلا آغاز می‌شود، بخش دیگری از این حماسه نیز در پشت صحنه جریان دارد؛ حماسه‌ای که قهرمانان آن پزشکان، امدادگران، رانندگان، نیروهای انتظامی، موکب‌داران و هزاران خادمی هستند که تلاش می‌کنند این سفر علاوه بر معنویت، با امنیت و آرامش همراه باشد.

اگر پیاده‌روی اربعین بزرگ‌ترین اجتماع مذهبی جهان است بدون تردید یکی از بزرگ‌ترین عملیات‌های خدمات‌رسانی منطقه نیز به شمار می‌رود؛ عملیاتی که از ماه‌ها پیش برای آن برنامه‌ریزی شده است.

یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های مسئولان در اربعین امسال حفظ سلامت زائران در روزهای گرم تابستان است. گرمای هوا، پیاده‌روی طولانی و حضور میلیونی زائران در مسیر احتمال گرمازدگی را افزایش می‌دهد به همین دلیل وزارت بهداشت و جمعیت هلال احمر مجموعه‌ای از توصیه‌های بهداشتی را برای زائران تدوین کرده‌اند.

پزشکان توصیه می‌کنند زائران از لباس‌های نخی و رنگ روشن استفاده کنند، کلاه و عینک آفتابی به همراه داشته باشند و در ساعات اوج تابش خورشید تا حد امکان از پیاده‌روی خودداری کنند. نوشیدن منظم آب، حتی پیش از احساس تشنگی، یکی دیگر از توصیه‌های جدی متخصصان است؛ چرا که بسیاری از موارد گرمازدگی زمانی رخ می‌دهد که بدن بخش زیادی از آب خود را از دست داده است.

کودکان، سالمندان و بیماران نیز باید بیش از دیگران مراقب شرایط جسمی خود باشند و مسیر حرکت خود را با توجه به ساعات خنک‌تر شبانه‌روز تنظیم کنند. در کنار گرما اشعه فرابنفش خورشید نیز تهدیدی جدی برای زائران محسوب می‌شود و در همین راستا جمعیت هلال احمر هشدار داده قرار گرفتن طولانی‌مدت در معرض تابش مستقیم آفتاب به ویژه بین ساعت ۱۰ صبح تا ۴ بعدازظهر، می‌تواند موجب آفتاب‌سوختگی، آسیب‌های پوستی و حتی افزایش احتمال ابتلا به سرطان پوست شود به همین دلیل استفاده از کرم ضدآفتاب، کلاه لبه‌دار، عینک استاندارد و پوشش مناسب از توصیه‌های جدی امدادگران است.

داروهای خاص را از ایران تهیه کنید

اما سلامت زائران تنها به گرما محدود نمی‌شود و مسئولان حوزه درمان تأکید کرده‌اند افرادی که بیماری‌های مزمن دارند باید داروهای مورد نیاز خود را به میزان کافی همراه داشته باشند.

آن‌ها اعلام کرده‌اند داروهای تخصصی در موکب‌ها به راحتی در دسترس نیست و زائران نباید تأمین آن‌ها را به کشور عراق موکول کنند و این توصیه برای بیماران دیابتی اهمیت بیشتری دارد زیرا انسولین نیازمند نگهداری در زنجیره سرد است و تهیه آن در طول مسیر ممکن است دشوار باشد.

در مقابل همراه داشتن برخی داروها نیز می‌تواند برای زائران دردسرساز شود، ازاین‌رو مسئولان بارها هشدار داده‌اند ورود بعضی داروهای خاص به عراق ممنوع است و همراه داشتن آن‌ها بدون مجوز قانونی، می‌تواند پیامدهای قضایی و حتی مجازات زندان را در پی داشته باشد، بنابراین به بیماران توصیه شده پیش از سفر، درباره داروهای مصرفی خود از مراجع مربوط استعلام بگیرند. در کنار توصیه‌های درمانی، حمل و نقل نیز یکی از مهم‌ترین محورهای عملیات اربعین است به‌ویژه در مرز مهران که همچنان پرترددترین گذرگاه زمینی کشور برای سفر به عتبات عالیات به شمار می‌رود.

اتوبوس‌ها در مهران صف کشیدند

این روزها هر مسافری که وارد مهران می‌شود، پیش از هر چیز با صف طولانی اتوبوس‌هایی روبه‌رو خواهد شد که در مسیر پایانه مرزی مستقر شده‌اند؛ صفی نزدیک به ۳ کیلومتر که شاید در نگاه نخست نشانه ازدحام باشد، اما مسئولان آن را بخشی از برنامه‌ریزی دقیق برای انتقال سریع زائران می‌دانند.

صدها دستگاه اتوبوس و ون به صورت شبانه‌روزی میان پارکینگ‌های عمومی و پایانه مرزی در رفت‌وآمد هستند تا هیچ زائری برای رسیدن به مرز معطل نماند. در همین باره استاندار ایلام اعلام کرده حدود ۹۰۰ دستگاه ناوگان حمل و نقل در این چرخه فعالیت دارند و ظرفیت جابه‌جایی بیش از ۳/۵ میلیون زائر برای آن‌ها پیش‌بینی شده است. در کنار ناوگان حمل و نقل، ساماندهی پارکینگ‌ها، ایجاد مسیرهای مجزا برای ورود و خروج، استقرار نیروهای راهنمایی و رانندگی و فعالیت شبانه‌روزی نیروهای امدادی بخشی از اقدام‌هایی بوده که برای جلوگیری از ایجاد گره‌های ترافیکی در مرز مهران انجام شده است.

پلیس راهور نیز با پیش‌بینی اوج سفرهای اربعین، همه ظرفیت‌های خود را در محورهای منتهی به مرزهای غربی مستقر کرده است. مسئولان پلیس از زائران خواسته‌اند از توقف در حاشیه جاده‌ها، پارک دوبله یا رها کردن خودروها در مسیرهای دسترسی به مرزها خودداری کنند زیرا این رفتارها علاوه بر ایجاد ترافیک، روند امدادرسانی را نیز مختل می‌کند، همچنین تأکید شده خودروها فقط در پارکینگ‌های رسمی مستقر شوند تا از بروز مشکلات احتمالی جلوگیری شود.

توصیه‌های پلیس برای زائران

در مرز خسروی نیز شرایط مشابهی برقرار است، پلیس راهور استان کرمانشاه اعلام کرده با اجرای حلقه‌های ترافیکی و استقرار ناوگان حمل و نقل عمومی تاکنون مشکل خاصی در تردد زائران ایجاد نشده اما با نزدیک شدن به روزهای اوج سفر از زائران خواسته شده همکاری بیشتری با نیروهای مستقر در مرز داشته باشند تا روند عبور بدون مشکل ادامه پیدا کند.

در کنار همه این خدمات، امنیت زائران نیز یکی از مهم‌ترین اولویت‌هاست و پلیس آگاهی با اشاره به حضور افراد سودجو در اجتماعات بزرگ، از زائران خواسته است مدارک هویتی، پول نقد و اشیای قیمتی خود را با دقت بیشتری نگهداری کنند و به تبلیغات افراد ناشناس یا پیشنهادهای غیررسمی توجه نکنند.

مراقبت از گذرنامه، کارت شناسایی و مدارک سفر شاید ساده‌ترین توصیه باشد اما می‌تواند از بسیاری از مشکلات احتمالی جلوگیری کند. اربعین هر سال آزمونی برای زیرساخت‌های کشور است؛ آزمونی که موفقیت آن تنها با افزایش امکانات رقم نمی‌خورد بلکه به نظم زائران و همکاری آنان با نیروهای خدماتی نیز وابسته است چون میلیون‌ها نفر قرار است در مدت کوتاهی از مرزهای کشور عبور کنند و همین موضوع رعایت کوچک‌ترین توصیه‌های ایمنی و ترافیکی را به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل کرده است.

مهران؛ قلب تپنده اربعین

هر چه به روز اربعین نزدیک‌تر می‌شویم، تپش مرزهای غربی کشور نیز تندتر می‌شود و مهران، خسروی، شلمچه و چذابه دیگر تنها نام چند گذرگاه مرزی نیستند؛ هر کدام به شهری موقت تبدیل شده‌اند که شبانه‌روز در آن هزاران نفر مشغول خدمت به زائران هستند. اینجا کسی ساعت کاری نمی‌شناسد؛ راننده‌ای که مسافران را تا پایانه می‌رساند، امدادگری که در گرمای تابستان آماده خدمت است، موکب‌داری که شبانه غذا توزیع می‌کند و مأمور پلیسی که نظم عبور میلیون‌ها نفر را مدیریت می‌کند، همگی حلقه‌هایی از زنجیره‌ای هستند که مقصدش کربلاست.

در میان همه مرزهای کشور مهران همچنان جایگاه ویژه‌ای دارد و این گذرگاه هر سال بیشترین سهم تردد زائران را به خود اختصاص می‌دهد و به همین دلیل نیز بیشترین حجم امکانات در آن متمرکز شده است. آمارها نشان می‌دهد بیش از ۶۰ درصد زائران، این مسیر را برای رسیدن به عتبات عالیات انتخاب می‌کنند؛ مسیری که نزدیکی آن به شهرهای زیارتی عراق، امنیت بالا و گستردگی خدمات از مهم‌ترین دلایل استقبال از آن است.

در روزهای عادی حدود ۲۰ هزار نفر از مرز مهران تردد می‌کنند، اما در روزهای اوج اربعین این رقم به حدود ۴۰۰ هزار تردد در شبانه‌روز می‌رسد؛ آماری که به‌تنهایی نشان می‌دهد چرا مهران را قلب تپنده اربعین می‌نامند.

موج بازگشت زائران در راه است

با آغاز موج بازگشت زائران نیز مرحله تازه‌ای از عملیات خدمات‌رسانی آغاز می‌شود و در این باره سازمان راهداری اعلام کرده نیمی از ناوگان حمل و نقل عمومی کشور در ایام اربعین برای جابه‌جایی زائران به کار گرفته شده و هزاران دستگاه اتوبوس در مسیرهای منتهی به مرزهای غربی فعالیت می‌کنند.

مسئولان پیش‌بینی کرده‌اند اوج بازگشت زائران در روزهای میانی مرداد رخ دهد و به همین دلیل از هم‌اکنون برنامه‌ریزی برای جلوگیری از ازدحام در پایانه‌ها آغاز شده است. استاندار ایلام نیز با اشاره به ثبت رکوردهای جدید جابه‌جایی زائران در پایانه شهید رئیسی مهران از آمادگی کامل همه دستگاه‌ها برای مدیریت موج بازگشت خبر داده است. به گفته او هم‌افزایی میان نیروهای امدادی، حمل و نقل، پلیس، موکب‌ها و دستگاه‌های اجرایی موجب شده روند خدمت‌رسانی نسبت به سال‌های گذشته منظم‌تر و سریع‌تر انجام شود. اما اربعین تنها به مهران خلاصه نمی‌شود بلکه مرز چذابه نیز امسال با توسعه قابل توجه زیرساخت‌های خود، آماده پذیرایی از زائران شده است. در همین راستا پارکینگی با ظرفیت بیش از ۶۰ هزار خودرو، سایه‌بان‌های گسترده، سیستم‌های مه‌پاش، روشنایی مناسب و استقرار صدها موکب، بخشی از امکاناتی است که برای رفاه زائران در این مرز فراهم شده است. مسئولان خوزستان امیدوارند با توزیع مناسب زائران میان مرزهای مختلف، فشار بر مهران کاهش یافته و تردد روان‌تری در همه گذرگاه‌ها شکل بگیرد.

همدان؛ بزرگ‌ترین موکب خدمت‌رسانی در مسیر زائران

در همین حال برخی استان‌های کشور نیز اگرچه مرز مشترکی با عراق ندارند اما نقش مهمی در پشتیبانی از این سفر ایفا می‌کنند. استان همدان یکی از مهم‌ترین مسیرهای عبور زائران به شمار می‌رود و امسال پیش‌بینی شده بیش از ۳ میلیون نفر از محورهای این استان راهی مرزهای غربی شوند. ایجاد ۱۸۰ زائرسرا با ظرفیت اسکان حدود ۸۰ هزار نفر، استقرار ایستگاه‌های صلواتی، مراکز تعمیر خودرو، خدمات ارتباطی و حتی آرایشگاه‌های مردانه نشان می‌دهد خدمت‌رسانی به زائران تنها در مرزها خلاصه نمی‌شود و از صدها کیلومتر پیش از رسیدن به عراق آغاز شده است.

در همین راستا سامانه ۱۳۷ شهرداری همدان به عنوان مرکز اطلاع‌رسانی، وظیفه راهنمایی زائران درباره مسیرها، موکب‌ها، محل‌های اسکان و خدمات مورد نیاز را بر عهده گرفته است.

رعایت قوانین مرزی الزامی است

با وجود همه این امکانات، مسئولان همچنان بر رعایت توصیه‌های سفر تأکید دارند و ثبت مهر ورود و خروج در گذرنامه، پارک خودرو تنها در پارکینگ‌های مجاز، رعایت قوانین دو کشور، همکاری با مأموران مستقر در مرزها و توجه به اطلاعیه‌های رسمی از جمله توصیه‌هایی است که بر رعایت به آن اصرار دارند و معتقدند اگرچه اربعین سفری معنوی است، اما در عین حال سفری خارجی نیز محسوب می‌شود و رعایت قوانین مرزی بخشی از مسئولیت هر زائر است. آنچه اربعین را از بسیاری از رویدادهای جهان متمایز می‌کند، تنها شمار میلیونی زائران نیست؛ بلکه شبکه عظیم مشارکت مردمی است که در آن، دولت و مردم در کنار یکدیگر بزرگ‌ترین عملیات خدمت‌رسانی سال را رقم می‌زنند.

هزاران موکب، صدها دستگاه اجرایی، ده‌ها هزار نیروی امدادی و انتظامی و میلیون‌ها زائر همگی اجزای یک منظومه بزرگ هستند که محور آن فرهنگ خدمت و همدلی است.

شاید به همین دلیل است که بسیاری از زائران، اربعین را فقط مسیر نجف تا کربلا نمی‌دانند و باید اذعان کرد این سفر از لحظه‌ای آغاز می‌شود که انسان تصمیم می‌گیرد دل از خانه بکند و راهی جاده‌ای شود که مقصدش تنها یک حرم نیست؛ مقصدش تجربه‌ای مشترک از ایمان، ایثار و مهربانی است و در این مسیر، هر موکب نشانی از سخاوت، هر لبخند نشانی از برادری و هر قدم تجدید پیمانی با آرمان عاشوراست.

امسال نیز جاده‌های منتهی به مرزهای غربی، روایتگر همین داستان خواهند بود؛ داستان میلیون‌ها قدم که از شهرهای کوچک و بزرگ ایران آغاز می‌شود، از مهران، خسروی، شلمچه، چذابه، باشماق و تمرچین می‌گذرد و در نهایت به بین‌الحرمین می‌رسد؛ جایی که عشق، مرز نمی‌شناسد و اربعین بار دیگر بزرگ‌ترین نمایش همبستگی انسان‌هایی را رقم می‌زند که با زبان‌ها و ملیت‌های گوناگون، تنها یک جمله بر لب دارند «لبیک یا حسین(ع)».

جدول ۹۵۰۲

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

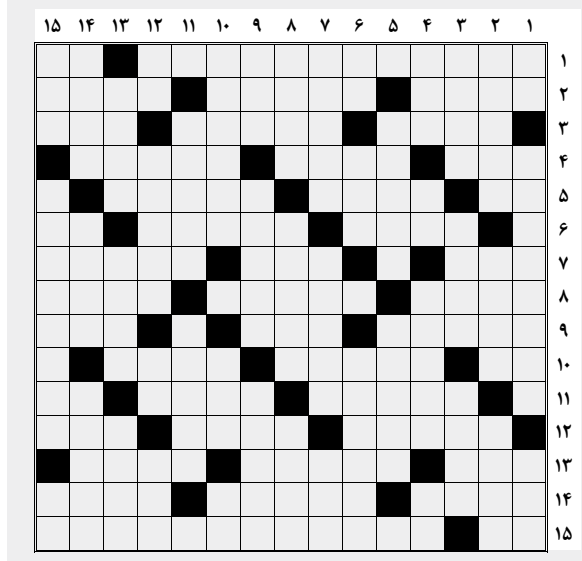

افقی

۱. اثری ارزنده از مفسر و روحانی بزرگ شیعه «علامه طباطبایی»- شهر جشنواره ۲. از وسایل ارتباطی- حفرکننده قبر- شکرگزاری ۳. حجره- کنایه از آدم عبوس است- شک و تردید ۴. نخستین کلانشهر مذهبی دنیا- پاسخ گفتن به ندای یاری‌طلبی کسی - علم آموختن ۵. پوستین- فدراسیون بین‌المللی کشتی- زن دیرنشین ۶. از ادات تعلیل- نوعی چراغ روشنایی نفتی قدما- کتف و شانه ۷. بلندترین قله رشته‌کوه زاگرس- عضوی از دستگاه گوارش- به مراد دل نرسیده ۸. از آن خارها گل می‌شود- پس آیندگان نظیر اولاد و...- شتر بی‌کوهان ۹. رهایی یافتن- جوهر و سرشت- خورشید ۱۰. عددروستا- جنگجوی غرب وحشی- مرد زن‌مرده ۱۱. مرض قند- صفتی مطلوب برای آب- صوت پرسش ۱۲. مثمر- فرمانروا- اسباب زندگانی ۱۳. بلندمرتبه- بسته شدن خون- کاشف انگلیسی سیاره «اورانوس» و اقمار آن ۱۴. ماده خوشنویسی- بندری در بلغارستان- خداوند در «تورات» ۱۵. سرنیزه- فیلمی دیدنی محصول روسیه، فنلاند و اوکراین که به شرح بخشی از حوادث زمان اشغال افغانستان توسط نیروهای شوروی سابق می‌پردازد

عمودی

۱. عیدویتنامی- عاملی خانمان‌برانداز که متأسفانه امروزه دامن بعضی از جوانان را گرفته است- ایرانی ۲. بدبختی و بیچارگی- بخشش و عطا- قطعه سیمانی پیش‌ساخته ۳. از اوراق بهادار- پدر- گاهی دلسوزتر از مادر می‌شود ۴. شهری صنعتی در آلمان- جلال و جبروت- عکس- چاشنی سرخ‌رنگ ۵. جوشیدن - نگهبان چماق نقره‌ای ۶. «گندم» در گویش قدما- جواب مخصوص عروس خانم- درخت عناب ۷. از حبوبات پرمصرف- پوزش خواستن- «ستاد» آغاز نشده ۸. مصغر مرد- جداکننده حق از باطل - شهر تاج‌محل ۹. واحد- پرچم‌هاست و جمع «رایت»- از نیروهای چهارگانه ارتشی ۱۰. چانه- شیمی کربن- صوت تنفر ۱۱. مقروض و وام‌دار- پایتخت «زیمبابوه» ۱۲. گرداگرددهان- یار داستانی «سلامان»- خمیر بتونه- کامیون ارتشی ۱۳. گردش افراطی و بی‌هدف در جایی- بی‌عیب و نقص- پایتخت معنوی ایران زمین ۱۴. ابزاری برای پرواز- از لبنیات - شهری زیبا در استان مازندران ۱۵. خویشاوندی- نویسنده، شاعر و دولتمرد فرانسوی و خالق «نغمه‌های شاعرانه»- «کلاه» در گویش بچه لندن
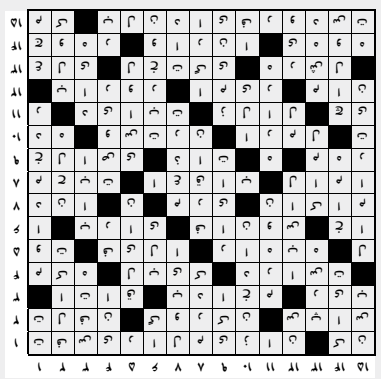
حل جدول